

Zpravodajská služba EÚ – nutnosť, fikce, či chiméra

Gen. v.v. Ing. Andor Šándor

Hezké dopoledne, dámy a pánové!

Moje téma je „Zpravodajská služba EÚ – nutnosť, fikce, či chiméra“, ale dovoľte mi na začiatok prece jenom trochu reagovať na to, čo som tady slyšal v tých prvých vystúpeniach. Já mám takový utkvělý pocit, že je úplne výhodné vlastné problémy, ktoré máme vo svojej zemi svalovať vždycky na niekoho iného. Ono je to strašne dobré, pretože nás to jakoby očisťuje pred sebou samými a ukážeme na niekoho iného. A není ještě lepší, když ten jiný je veliký a je zlý, tudíž si řekneme, stejně s tím nemůžeme příliš mnoho dělat. Já nemám rád ruskou zahraniční politiku. Respektuji ovšem, že oni nemají rádi tu naši.

Když hovoříme o Rusku, měli bychom si položit tři základní otázky:

První je, do jaké míry je současné Rusko bývalý Sovětský svaz? Myslím, že velmi zajímavá otázka.

Druhá otázka: Chceme v Kremlu opilého Jelcina, za jehož vlády došlo k tak dramatickému rozpadu všech věcí včetně obrovských ekonomických krádeží za významné podpory Spojených států anebo pragmatického Putina, který není pravda, že je nesrozumitelný – je srozumitelný, je velmi srozumitelný, akorát mi tomu nechceme rozumět anebo předstíráme, že tomu nerozumíme. A to je prostě fakt.

Třetí otázka: Jak to, že jsme za téměř 30 let to škaredé Rusko nepřesvědčili, že jsme jeho přátelé. Jak to, že pořád ti Rusové nás teda vnímají jako ty hlavní nepřátele. A když to teda víme, že v jejich strategických dokumentech je napsáno, že Severoatlantická aliance je hlavní nepřítel, tak se, prosím, netvařme, když dělají všechno proti ní, a nepřipadejme si jako kluci, kteří byli chyceni se staženými kalhotami. Je to prostě geopolitika, o které hovoříme, a máme jedinou šanci s nimi nějakým způsobem bojovat, ale nikoliv jenom jaksi vojensky, ale také v tom, že i tomu světu předvádíme NATO. Není Rusko dobré jenom proto, že jsme za posledních 20 let zklamali v mnoha různých oblastech? Podívejte se na Irák, co jsme předvedli v Iráku za geopolitickou mazanici. Kdy předtím Spojené státy vehementně tvrdili, že Irán je jeden ze zemí „osy zla“ a já nevím, jak ho nazývali, a pádem Saddáma Husseina jsme ho posílili. Jakou to má geopolitickou logiku? Opravdu nevím. Podívejme se, co jsme předvedli v Afganistánu, co jsme předvedli v Libyi, co jsme předvedli v Jemenu. Prece nikde, bez jakékoli přítomnosti, či aktivní role Ruska. Takže, když si budeme tyhle věci říkat, tak uvažujme také o svých krocích, jestli naše kroky na mezinárodním poli jenom neukazují, že ty ruské jsou někdy lepší. A jestli to nevede k tomu, že ti lidé, kteří k nim jaksi mají větší podporu a větší, nechci říct zálibu, tak jsou právě podporováni tímhle tím. Jenom o tom uvažujme. Není to moje téma, ani moje hobby, ale musel jsem reagovat na to, co jsem slyšel.

Já nejsem ani eurohujer, nikdy jsem nebyl, nejsem ani euroskeptik, snažím se být europragmatický. A jsem rád, že někdo tu řekl, že Slovensko není malá země, ono Česko konec-konců vůbec není malá země, když se podíváme na porovnání počtu obyvatel a podobně, že takovéto země mají svoji politiku a

chtějí něčeho dosáhnout a je to samozřejmé i v EU. Myslím, že všichni „exitíři“ by se měli podívat, co předvádí parta okolo Junkra a spol. s Velkou Británií. Je mi líto, že Velká Británie je na cestě ven z EU a že se k ní EU chová tak jak se k ní chová. Jenom si řekněme, jak by se asi chovali k nám. Myslím si, že odchod Česka z EU by byl velmi rychlý, možná, že by se ten odchod podepsal někde ve vlaku v Remeši. Já nevím. Ale měli bychom být opravdu rozumní a měli bychom spatřovat svoje místo samozřejmě v Evropě, ale v Evropě, která si říká pravdu, v Evropě, která neříká věci, protože je někdo chce slyšet, abychom si řekli jak to v té Evropě skutečně je.

Po těch teroristických útocích před několika lety v Bruselu a samozřejmě v Paříži a podobně, začali růst hlasy, že bychom měli mít společnou zpravodajskou službu. Poté, co Trump rozkopl svým způsobem jemu vlastním dveře do posledního summitu Severoatlantické aliance, se opět otevřela otázka společné evropské armády, ale řekněme si, je to vůbec reálné? Jestliže má být funkční společná armáda, tak musí mít kvalitní zpravodajskou podporu, ale nejen tu kvalitní zpravodajskou podporu. Potřebuje logistické zabezpečení a spoustu dalších věcí – to všechno, co dělají do teďka Američané. Přestože Britové i Francouzi strašně rádi vidí svoji globální roli, já si myslím, že „those were the days“, že už to tak prostě není. A je potřeba, aby se s tím v Londýně i Paříži smířili, že prostě už nehrajou globální roli. Možná jenom tím, že sedí v radě bezpečnosti OSN. Ale už jí nehrajou, už ty dny jsou prostě pryč. Pokud připustíme, že platí Clausewitzovo, že „válka je pokračováním politiky jinými prostředky“, tak přicházíme k problému – jádru věci. Má Evropská unie funkční, nikoliv na papíře, společnou zahraniční, bezpečnostní a obranní politiku? Co myslíte? Chce mi někdo říct, že postoj Estonska je vůči migraci stejný jako je postoj Řecka? Je postoj Řecka vůči hrozbě z Ruska stejný jako Estonska? Myslím, že nemusím odpovídat. Nejsme schopni se shodnout na společných hrozbách. Nebo opravdu jsme schopni? Někdo říká, je to ISIS, někdo říká, je to Rusko. Nejsme ochotni sami investovat do svých armád. Podívejte se, největší země EU Německo má Bundeswehr na kolenou. Země, která se stále zaobírá nějakou reminiscencí druhé světové války – myslím, že skoro už nikdo nežije, kdo by si to pamatoval – že tato země by měla přijmou svoje rozhodnutí. Mně se líbilo, když se nedávno zeptali Friedmana, co říká na to, že se stane Černá Hora členskou zemí Severoatlantické aliance, tak Friedman řekl „Já bych byl rád, kdyby se stalo Německou skutečnou zemí Severoatlantické aliance.“ Jak jsem říkal, kdo nahradí americkou kapacitu? Já nevím. Nepochybně odejde Velká Británie, i když, dneska ještě nevíme, s jakými sedřenými zády a nakopaným pozadím. Ale prostě odejde a já si vážím britské armády, to celkem bezpochyby, je to asi jedna z mála armád, která vždycky bojovala, a když nepůjdeme příliš do minulosti, tak vždycky vyhrála. Ale bez ní asi těžko si představíme společnou evropskou armádu. A teď mi řekněte, jakým jazykem se budeme domlouvat v té evropské armádě? Čeští a slovenští důstojníci po letech se konečně naučili anglicky, zvládli STANAG-y a já nevím co všechno a teď společnou řečí bude co? Já nevím. Tady se hovořilo o tom, obecně, proč má stát zpravodajské služby a podobně. Já bych řekl úplně obecně, bez toho, jestli je to „peacefull“ nebo „war time“, že prostě státy si zřizují tajné služby, zpravodajské služby, aby jejich vládám umožnili vládnout. Já myslím, že se na tomhle dá shodnout. A teď si řekněme, je Evropská unie z tohoto pohledu státem? Asi není. Je Evropská komise vládou? Asi není. Jak jsem řekl, chybí nám ty skutečné politiky, né které umíme velmi dobře napsat. Víte,

protože máme hodně rozdílné zájmy, 28-ka stále EÚ, včetně Aliance, je natolik široká, že se nejsme schopni na těch zájmech shodnout, proto všechny naše dokumenty, které zpracujeme, jsou natolik vágní, že začínají být spíše deklarativní, asi těžko lze na nich cokoliv realizovat jako praktickou politiku. Proto to, bohužel, také v té Evropě tak vypadá.

Takže, činnost tajné služby, jakékoliv, musí být přeci plně v kontextu zahraniční, či domácí politiky toho státu. Jestli to nemá Evropa, tak jak se ta společná tajná služba v tom evropském měřítku ukotví?

Jak by taková služba měla vypadat? Já jsem o tom často přemýšlel. Bude mít společnou operativu? Bude mít společný HUMINT? Co ty jednotlivé členské státy? Přispějí tam těmi svými nejlepšími? Anebo, promiňte mi ten výraz, pošlou tam ti největší blbce, který doma nepotřebují? Vytvoříme si společný SIGINT? Ukáže Británie svoje GCHQ, či francouzské SIGINT-y, co vlastně umí? Předvedeme zbylým partnerům, že přes ty proklamace, o kterých hovoříme, že jsme přátelé, takže odposloucháváme sami sebe? Ukážeme v praxi to, co je známé, že neexistují spřátelené zpravodajské služby, ale existují pouze zpravodajské služby spřátelených zemí. Překonáme tento fakt, abychom vytvořili společnou zpravodajskou službu Evropské unie?

A myslím, že jsme u kardinálního problému, a to je důvěra. Skutečně je v Evropě, nebo v Alianci, mezi zpravodajskými službami jednotlivých zemí natolik velká důvěra, abychom spolupracovali? Já jsem strávil ve Vojenské zpravodajské službě 18 let, Karel spoustu let v ÚZSI a já nevím kdo ještě, nechci každého vyjmenovávat. Přece, víme, jak to funguje – víme, že bilaterální spolupráce je to hlavní a má své limity. Přece, já už tam dlouho nejezdím, ale myslím si, že se toho tak moc nezměnilo. V Severoatlantické alianci prostě, sever se nezajímal o jih a jih se zase nezajímal o sever. Turci tam nedali nikdy nic, o co by se mohli zajímat Řekové a obráceně. Já, když jsem byl na první zpravodajské strategické konferenci v Norfolku v roce 1997, tak jsem byl strašně natěšený. Říkal jsem si, konečně uvidím tu zpravodajskou sílu těch gigantů, kteří mají ten celosvětový přesah. Kromě toho, že tam pět dní sněžilo z toho air-conditioningu přímo na záda, tak jsem odjel celkem zklamán, ale se zvýšenou vlastní potěchou z toho, že to v tom českém, možná ne tak „strategickém“ kontextu, neděláme až tak úplně špatně. Protože, tradiční země jako Turecko vůbec nesdělovalo nic o svých sousedech, včetně Sýrie, což museli udělat Britové. Některé zpravodajské informace byli na úrovni bedeckru, řekněme, sice slušného ... Já vám to přátelé říkám proto, abychom si řekli, jak to je – a takhle to přeci opravdu je. A víte, co je největší problém? Když si nebudeme říkat pravdu, když si nebudeme říkat, jak to je, tak logicky musíte dělat co? Chyby. Chyby zásadní, že si špatně pojmenujeme nepřítel, špatně zhodnotíme vlastní schopnosti a pak jsme odsouzeni k prohře. Jinak to být nemůže. Já se omlouvám, že jsem skeptický – o tom jsou i moje dvě knihy – ale, to je výsledek celého mého života v branži, ve které jsem se pohyboval. A bohužel si myslím, že ta situace je čím dál tím horší, nikoliv lepší. Samozřejmě, umím si představit, že bude v rámci Evropy, a to asi už je, nějaké analytické pracoviště. Nevím, potřeboval bych si něco přečíst, abych mohl říct, jak to vypadá, jakou to má kvalitu. Nechci to kritizovat, když jsem to neviděl a nečetl jsem to.

XII. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 4.12.2018

Víte, co jsem v branži a mimo, slyším, že je potřeba zvýšit zpravodajskou spolupráci. Je neuvěřitelné, když po útocích ve Francii vystoupí belgický ministr vnitra a řekne: „My si na ten Molenbeek posvítíme! Neboť za posledních 10 let se tam rekrutovali džihádisti.“ To se musím štípnout a zeptat se, co ta Belgie dělala posledních 10 let, když to vědí? Někdy mi to přijde, že ty výzvy k té spolupráci jsou přesně v duchu „Yes, Minister!“. Čím méně chceš něco udělat, tím více o tom musíš mluvit. Protože si to jinak neumím vysvětlit. Buď političtí představitelé nejsou schopni přimět svoje šéfy tajných služeb, aby si vyměňovali informace, skutečně kvalitní, anebo, přátelé, si přiznejme, že ne vždy máme co si vyměnit.

Přestaňme si démonizovat tajné služby. My přece nejsme tajné služby autoritativního systému, které prolezli celou společností. Ani bolševická StB neprolezla celým Československem. Nemáme všechno pod kontrolou. Já nevím, jestli bychom chtěli mít všechno pod kontrolou, ale nemáme. A ti, proti kterým bojujeme, mají před námi velkou výhodu – vědí, co chtějí udělat, vědí, kdy to chtějí udělat, jsou obtížně penetrovatelní, dávají si pozor. Jsou prostě, bohužel, tak to je, o krok napřed.

Já končím tím, že řeknu, jak mohou tajné služby spolupracovat, když politici často chtějí slyšet něco jiného. Já si myslím, že úplně klasická ukázka je, a doporučuju všem přečíst knížku „Curveball“ – je to Iráčan, který pracoval pro BND a velmi výživně BND nakrmovala CIA, na základě, čeho George Bush mladší vyrazil do Iráku. Tohle to jsou věci, o kterých bychom měli přemýšlet, že prostě, naši politici se nechovají tak, jak bychom my si představovali, že se chovat budou. Mají spoustu jiných zájmů. A už to tady zaznělo – ty zpravodajské je často až tak příliš nezajímají.